

ПАУЛИНА СТАНЧЕВА
ЯТАГАНЪТ СЪС СЕДЕФЕНАТА
ДРЪЖКА

chitanka.info

Ятаганът беше една дълга, извита сребърна дъга от стомана със скъпоценна седефена инкрустация на дръжката. Истинска антика. Откъде беше попаднала вкъщи, не знам. От дядовото време ли беше или от татковото — също не знам, не помня. Ятаганът стоеше окачен не в татковата работилница, където всъщност му беше мястото и би събуждал възхищението на всички, а в спалнята, над леглото с пиринчените топки и заврънгачки. Това място беше я за картина, я за някаква икона като света Варвара например или за ковчор. Но не, на стената си стоеше, закачен на ремъчка, ятаганът. Веднъж татко ми каза:

— Ремъчката е от гърба на мечка!

— Какво от това? — попитах аз, неразбираща смисъла на неговите думи.

— Страхливците бягат не само от мечки, ами и от ремъци, направени от тяхната кожа!

— Хайде де, че аз да не съм страхливка!

— Вярно! Пък аз съм забравил дундурмите и бозата.

Помня, татко години наред ми е разказвал от страшни по-страшни, от фантастични по-фантастични истории и приказки, свързани с този седефен ятаган.

Всъщност всички тия истории бяха варианти на един и същ разказ. Някакъв юнак, ама голям, приказан юнак, спасява пленница от горски разбойници. Друг освобождава от бейски харем своята годеница, трети — граф кръстоносец — посича хиляди неверници и отмъква на коня си най-голямата красавица на света и се оженва за нея.

Струва ми се, че този последният вариант се преобразяваше и превръщаше в познатата история за многострадалната Геновева! Вкъщи висеше една литография: гора и Геновева, с разпусната дълга коса, с покъсани дрехи, държи в прегръдките си малко дете, а до нея козичка.

И ето, графът, който преди години е напъдил наклеветената си жена с детето, идва насам в тази гора на лов. На кръста си носи ятагана със седефената дръжка. Клетата Геновева отначало не познава своя мъж, толкова той от мъка и разкаяние се е променил, побелял, остарял. А той си я познава веднага по хубостта. Макар и преживяла мъченически живот в гората между зверове, тя не се е променила. Косата ѝ е все тъй хубава и лъскава, лицето лъчезарно, гласът звънлив и сладък като медни звънчета. Той я чува как вика момчето си и

козичката при себе си, а после вижда на шията и верижката с кехлибара и буболечката в него. Той вече не се съмнява, че това е жена му — изпъдената от него Геновева.

— Кой ти го подари това? — посочил той верижката с украшението, все още съмняващ се в своето щастие.

— Мъжът, който обичах — отговорила Геновева, — бащата на моя син.

— Злодей ли е бил той?

— Нещастник, повярвал на злодей — отговорила тя.

— Ти, мое щастие намерено — извикал графът, — нима не ме позна!

Тя погледнала учудено облечения в скъпи дрехи благородник и очите ѝ се спрели в ръцете му, които лежали на седефената дръжка на бойния ятаган. Познала го! По ятагана го познала и припаднала в неговите прегръдки. После ятагана графът го подарил на сина си — все едно че го посвещавал в рицарство. С едно пожелание и една клетва: никога през живота си да не повярва в лъжа и клевета.

Това беше историята, свързана с многострадалната Геновева. Разбира се, свързана с безброй подробности и украшения.

А имаше и една друга — за жена. Жена-войвода, която повежда своите триста юнаци-хайдутите през гори и планини да отмъщава на поробителя чалмалия през робството. Сваляше тази Сирма (или друга, не помня) — и колко лесно ги сваляше от раменете тия проклети вражески глави. Раз-праз — и готово: чалмата с главата я няма! Турчинът — скъсен две педи. Сирма войвода (или друга) обърше кървавия ятаган в тревите, огледа лъскавината му, опита на кожата на дланта си наточен ли е, както трябва, и тръгва, повела хайдутите към нови юначества, към нови отмъщения.

Ех, да бях като тази войводка и аз!

Веднъж попитах татко:

— Като порасна ще ми го дадеш ли? — и посочих ятагана на стената.

— За какво?

— Ама как така за какво! То се знае — да се бия със злото на земята, с лошите хора!

Татко се усмихна горчиво. Усмихна се едва-едва, за да не ме обиди.

— Че сега — рече той — ятаганите нищо не струват. С револвери, с нови оръжия си служат хората, с пушки.

А не знаеше милият с какви оръжия ще си служат днес човеците. С какви страшни оръжия, които свалят не една глава с един удар, а хиляди, а безброй глави с едно натискане на копче или спусък.

Помня още, че много по-късно същите истории и приказки, които ми е разказвал татко, ги разказваше той на моите деца, тоест на своите внуци. А ятаганът все си висеше на мечата ремъчка на същата стена, над същото старо персон и половина легло с пиринчените украшения, които все намаляваха и накрая съвсем изчезнаха. Навярно синът ми ги отвинтваше и отмъкваше в някой от своите кошове с играчки, инструменти и натурии.

Веднъж уплашена, съвсем прежълтяла, дотича дъщеричката Катерина:

— Дядо, бате отмъкна ятагана — мечката ще го изяде!

Тя още вярваше в страхотията за ремъка от мечия гръб.

Но баща ми, тоест дядото, се боеше от острието на ятагана, че то все си беше опасно като бръснач.

Струва ми се наскоро след това ятагана просто изчезна от стената. Продаде ли го баща ми или го подари някому — не зная. По-вероятно, най-вероятното е да го е подарил, защото такава антика, такава скъпа вещь на душата няма цена и не се продава, най-малко той би могъл да го продаде.

И после, отказал се е от тази старина не доброволно, сърцето му е плакало за нея. Но ясно е — уплашил се е, че внукът може да стори някоя беля. Щом веднъж се е претрашил да смъкне ятагана от стената, и втори път ще го стори.

И убедена съм, ако беше жив, и на правнуците си щеше да разказва историите на този ятаган. Все така сладкодумно, както ги разказваше някога на мене.

Ех, този стар, красив, приказан ятаган, който си отиде с моето детство, без да остави следа в живота.

А вероятно някъде съществува — не беше вещь, която може да се изхвърли на боклука. Не. Той някъде съществува. И може би някой дядо с олисяла глава или някой пазач на музей разказват подобни и други истории и приказки, които разказваше баща ми.

Вярвам, че е така, и това ме утешава.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.